

SU ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMALARINDA UYGULANABİLİRLİK

Dr. Temel ŞAHİN – SÜMAE, Enstitü Müdürü

Hızlı nüfus artışı, gelir dağılımındaki dengesizlik, kaynakların rasyonel kullanılmaması gibi nedenler tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de beslenme problemini beraberinde getirmektedir. Karasal üretim kaynaklarının sınırlı olması, insan beslenmesinde gerekli olan hayvansal protein açığının karşılanmasında, kolay ve ucuz olmasından ötürü, ilgiyi su ürünleri kaynaklarına yöneltmiştir.

Su ürünleri; bitkisel üretim, hayvansal üretim ve ormancılıkla beraber tarımın dört alt sektöründen birini oluşturmaktadır. İnsan beslenmesine katkısı, sanayii sektörüne hammadde sağlaması, istihdam imkanı oluşturması ve yüksek ihracaat potansiyeline sahip olması, tarım sektörü içerisinde su ürünlerinin önemini artırmaktadır.

Su ürünleri konusunda sektörel başarılar, öncelikle sorunların doğru ve objektif olarak tespitine, bu sorunların çözümüne yönelik araştırmaların yapılmasına ve elde edilen araştırma sonuçlarının başarılı bir şekilde uygulamaya aktarılmasına bağlıdır.

Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü; iç sular ve deniz balıkçılığı ile diğer su ürünlerinin geliştirilmesi, üretim tesislerinin iyileştirilmesi, verimliliğin artırılması, üretim alanlarının belirlenmesi ve avlanma araç-gereçlerinin geliştirilmesi ile ilgili araştırmalar yapmak ve yaptırmak, araştırma sonuçlarını yayınlamak, uygulamaya aktarılmasını sağlamak ve kullanıcılara ulaştırmakla görevlidir. Araştırmalar sonucunda elde edilen bilginin transferi, doğrudan veya yayım teşkilatı ile ortaklaşa olarak yapılacak müşterek çalışmalar, demonstrasyonlar ve yayınlar vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir.

Su ürünlerinde üretim, doğal kaynaklardan avcılık ve insan kontrolü altında yetiştiricilik yoluyla sağlanmaktadır. Su ürünleri kaynaklarının işletilmesi, korunması, verim artırıcı önlemlerin alınması ve üretimde sürdürülebilirliğin sağlanmasında araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılması büyük önem taşımaktadır. Aynı şekilde yetiştiriciliğin geliştirilmesi ve bu yolla üretimin artırılması araştırma faaliyetleri sonucunda olabilmektedir.

Ülkemizde özellikle Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Araştırma Enstitüleri tarafından yürütülen su ürünleri araştırmaları, temel (stratejik) araştırmadan ziyade uygulamalı araştırma niteliğindedir. Bu araştırmalar genelde; kaynak ve stok tespiti, avlanma teknolojisinin geliştirilmesi, yeni türlerin kültüre alınması, yetiştiriciliğin yaygınlaştırılması ve işleme teknolojisi araştırmaları ile ekolojik araştırmaları kapsamaktadır.

Genel bir yaklaşım olarak her canlı gibi sucul ortamdaki biyojen kaynakların da bir yaşam evrimi vardır. Bu yaşam evriminde canlının avlanabilme hakkını insanoğluna veren iki temel unsur bulunur. Bunlardan biri balığın seksüel olgunluğa gelip gelmediğidir. Türün neslini devam ettirebilmesi açısından avlanacak bireylerin en az bir kez döl vermiş olması gerekir. Bunun sağlanabilmesi, yapılacak bilimsel araştırmalarla ticari balıkların türler ve bölgeler itibariyle büyüme, üreme, ölüm gibi biyolojik özelliklerinin belirlenmesi ve sonuçta bulgular dikkate alınarak avcılığın düzenlenmesi ile olur.

İkinci temel unsur popülasyon dinamiği ile ilgili sorunların çözümüdür. Popülasyon dinamiğinin görevi stoklardaki artma ve azalmaların nedenlerini ortaya koymak ve işleme yönelik öneriler getirmektir.

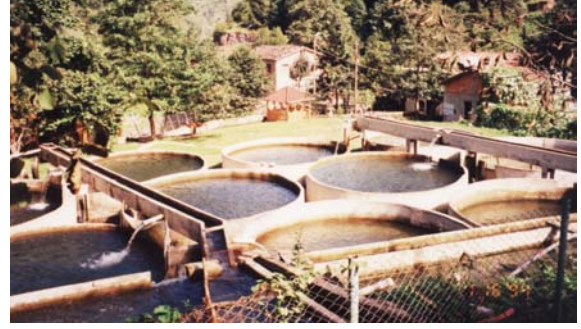
Bir stoktan avlanılan miktar, o stokun yıllık doğal artış oranını geçmemelidir. Bu yaklaşıma stokun tüketilmeden kullanımı denir. Kaynağın kendini biyolojik yönden yenileyebilme durumuna engel olan avcılık zararlı avcılık kapsamına girer.

Su ürünleri av yasaklarını düzenleyen sirkülerde yer alan tür, boy, zaman, yer, ağ göz açıklığı, avlanma araçlarına ilişkin yasaklar, türlerin yaşam evrimini tehlikeye atmadan ve zararlı avcılığa yol açmadan sürdürülebilir bir balıkçılık için alınan önlemler olup, araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılmasından başka bir şey değildir.

Denizden ve iç sulardan avcılık yoluyla yapılan üretimden başka bir diğer üretim türü de yetiştiriciliktir. Su ürünleri yetiştiriciliği son yıllarda tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızlı bir gelişme göstermiştir. Ülkemiz, su ürünleri yetiştiriciliğine uygun, oldukça zengin deniz, göl, gölet, lagün, baraj gölleri, akarsu gibi üretim alanlarına sahiptir. Bu doğal kaynakların üretime kazandırılması, özellikle araştırma bulgularına dayalı olarak gerçekleştirilmiş,

yetiştiricilikte tür çeşitliliği artırılarak alabalık, sazan, çipura, levrek, midye, karides kültüründe önemli aşamalar kaydedilmiş, toplam su ürünleri üretiminde %1-2 civarında olan yetiştiricilik payı, yaklaşık 10 yıllık bir süreç sonunda, bugün %12'yi aşmıştır.

Sonuç olarak; su ürünleri üretiminin artırılmasına yönelik olarak doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir bir balıkçılık için alınması zorunlu önlemler yanında, yetiştiricilik yoluyla da üretime katkıda bulunulması araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılması ile gerçekleşmektedir. Su ürünleri araştırmalarının uygulamaya aktarılmasında, araştırma önceliklerinin doğru ve objektif olarak belirlenmesi ve bu öncelikler dikkate alınarak araştırma programlarının yürütülmesinin önemi açıktır.

Trabzon Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü'nce
1998-2001 yılları arasında yürütülen

“KARADENİZ ALABALIĞININ (*Salmo trutta labrax*) BİYOEKOLOJİK ÖZELLİKLERİNİN TESPİTİ VE KÜLTÜRE ALINABİLİRLİĞİNİN ARAŞTIRILMASI PROJESİ”

sonuç raporu hazırlanarak yayın haline getirilmiştir.

